

THE SUFFICIENCY OF EVIDENCE TO CONVICT THE PERSON FOR COMMITTING A CRIME OF INTOLERANCE BASED ON DISCRIMINATORY GROUNDS AND ITS IMPORTANCE IN DETERMINING THE SENTENCE

Nati Gelovani

Doctoral Candidate of the Faculty of Law and Social Sciences, East European University, Georgia

---

ARTICLE INFO

Article History:

Received 23.10.2022

Accepted 14.12.2022

Published 28.12.2022

Keywords:

Crimes motivated by intolerance committed on the grounds of discrimination, Hate Crime, Evidence sufficient to convict a person, Importance of motive in sentencing

---

ABSTRACT

All human beings are born free and equal in dignity and rights. The fight against discrimination is recognized by the Constitution of Georgia – "All persons are equal before the law", any kind of discrimination is not allowed. This is emphasized in the principles and norms specified in international conventions and declarations.

The obligation to study the discriminatory motive within the framework of the full, comprehensive and objective investigation stipulated by the procedural legislation rests with the law enforcement officers, and the court is obliged to administer justice, to make a summary decision based on the evidence. In addition, it must be substantiated.

According to the legislation of Georgia, to convict a person is necessary to have a set of evidences that would convince an objective person of the person's guilt. In the case of a crime motivated by hate, it is additionally necessary to have such indicators – evidence, which is necessary to confirm the existence of the motive.

National law, which is in full compliance with international law, requires that the summary judgment passed by the court and the type and extent of the sentence applied must be justified. The court's verdict should give any person the opportunity to get information on what evidence and why the court made this particular decision.

In this paper are discussed the indicators of crimes committed with the motive of intolerance based on discrimination and the types of evidence to be obtained based on them, as well as the decisions of the national court and the standards of substantiation of these decisions are studied – on what evidence is the summary decision made and to what extent does the motive of hatred influence the type and size of the relative punishment.

INTRODUCTION

According to the Constitution of Georgia, all people are equal before the law and discrimination on any basis is prohibited. In 2012 and 2017, amendments were made to the Criminal Code of Georgia (hereinafter CCG), through which the national legislation recognized the motive of intolerance based on discrimination as an aggravating circumstance of the crime. The implementation of the changes was based on many circumstances, including the standard established by the practice of the European Court of Human Rights, which obliges the state to respond to hate crimes in a timely, appropriate and effective manner.

The obligation to study the motive of hatred, within the framework of the complete, comprehensive and objective investigation stipulated by the Criminal Procedure Code of Georgia (hereinafter CPCG), rests with the law enforcement body, and the court is obliged to administer justice and issue a legal, justified and fair verdict.

The CPCG does not allow the prosecutor and the judge to aggravate the person with guilt at the stage of substantive consideration of the case in court. According to the law, only before the case is sent to the court, the prosecutor has the right to include the motive of the crime as an aggravating circumstance of the crime in the decision on the charge. The judge is guided by the evidence in the case and the decision on the charge of the person, therefore, the possible crime specified in the decision on the charge is the most serious for which the person can be convicted.

In order to convict a person, it is necessary to have a set of evidence that would convince an objective person of his guilt. It is the responsibility of the investigation to collect evidence, to reflect the motive in the decision on the charge – of the prosecutor's office, to discuss the motive and increase the punishment based on it – of the court. Article 53¹ of the CCG, which is used during the trial, imperatively imposes on the judge the obligation that, in the presence of aggravating circumstances, when imposing a term of imprisonment at the time of committing the crime, the term of the sentence to be paid for the committed crime must be at least one year longer than the minimum term of the punishment stipulated by the relevant article

or the section of the article of this code.

Unfortunately, a large part of the judgments passed by the court does not provide an opportunity to conclude that the mandatory provision provided by the CCG is always fulfilled. In many cases, part of the sentencing rationale is so vague, in some cases even abstract, that it is impossible to identify whether the court paid attention to the aggravating circumstance at all. Also, it is difficult to discuss the circumstances and evidence that were used as a basis for establishing or excluding the motive of intolerance based on the grounds of discrimination while committing a crime.

The decisions of the international court unanimously emphasize the state's obligations in the process of combating crimes committed with the motive of intolerance on the grounds of discrimination, including such an important obligation as – the crime committed on the grounds of intolerance on the grounds of discrimination shall not be considered as a crime similar to an ordinary crime with no similar motive.¹ The fulfillment of this obligation does not mean only conducting an investigation and identifying the motive, it is necessary for the state to impose the appropriate liability. The punishment determined for the committed crime should be fair, should not encourage the offender and should ensure the achievement of the goals of the punishment. The state must ensure that at the time of sentencing, attention is paid to the additional harm caused by the hate motive, thus the harm caused by such motive must be taken into account when sentencing.

The mechanism of applying appropriate punishment and restoring justice in this way is emphasized in many international documents² and decisions made by the European Court of Human Rights.³

Based on the analysis of the legislation and the

1 ECtHR, Case of Begheluri and Others v. Georgia, no. 28490/02, 07/10/2014, §173, 179; Case of Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia, no. 7224/11, 22/03/2021, §44; Case of Identoba and Others v. Georgia, no. 73235/12, 12/05/2015, § 77.

2 Crown Prosecution Service, (2022, 3 March), "Homophobic, Biphobic and Transphobic Hate Crime – Prosecution Guidance" <<https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/homophobic-biphobic-and-transphobic-hate-crime-prosecution-guidance>> [Last Seen: 23.10.2022].

3 ECtHR, Case of Angelova and Iliev v. Bulgaria, no. 55523/00, 26/07/2007, §104.

study of the judgments passed by the court, this paper will try to evaluate the problematic aspects related to the implementation of justice for crimes committed with the motive of intolerance based on discrimination, namely: evidentiary standards established by judicial practice for this category of crimes, the influence of the motive of intolerance based on discrimination on punishment and other important issues. In addition, this paper will try to assess the current trends and challenges and propose solutions to the identified problems.

CRIMES MOTIVATED BY INTOLERANCE BASED ON DISCRIMINATION

Before discussing the crime of intolerance based on discrimination, the meaning of this term should be clarified – *“In theory and practice, the crime of intolerance based on discrimination has several names – discriminatory crime, hate motivated crime, hate crime, intolerance motivated crime and others. Essentially, each concept carries one content, namely: the motive for committing a crime is hatred, fear, disgust or stereotypical, biased attitude”*⁴

There is a distinction between a hate incident and a hate crime, *“Intolerance crimes based on discrimination are distinguished from hate speech by the presence of an element such as crime. Only an attitude motivated by a stereotype or hatred cannot become the basis for imposing criminal liability, if it does not contain signs of a crime.”*⁵ Accordingly, the crime committed with the motive of intolerance based on the sign of discrimination is an intentional crime provided by the CCG, the motive of which is intolerance, hatred or contempt for a specific sign.

It should be noted that the regulations related

4 Gelovani, N., (2022). Analysis of the Report of Data (October-December 2020) on Crime of Intolerance Committed on the Grounds of Discrimination, Law and World, 8(2), p. 37 <https://lawandworld.ge/PDF/printversion-PDF/LawandWorld_N22_Print_Version.pdf> [Last Seen: 23.10.2022].

5 Gelovani, N., (2022), Crimes Committed on Grounds of Intolerance in Georgian Criminal Law. Justic and Law, 14(3), p. 116, <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/martlmsajuleba-da-kanoni-2022w-n3.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

to this category of actions are indicated in virtually all international agreements⁶ or documents.⁷ The OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights defines hate crimes as criminal offenses motivated by bias. The first element of this action is to criminalize it, if there is no crime under the CCG, there is no hate crime. The second important element is bias, the latter is what distinguishes this crime from other crimes.⁸

Georgian legislation is quite close to international standards. In addition to the fact that in 2014 the law of Georgia on the Elimination of All Forms of Discrimination was adopted, the motive of intolerance on the grounds of discrimination is provided for in the CCG, both in the general provisions (Article 53¹) and in the composition of the action (e.g. Article 156) or as a qualifying element of the action (e.g. Article 109).⁹ It can be said that the Georgian legislation, in the main cases, provides the opportunity to determine the correct legal qualification.

A SET OF EVIDENCES SUFFICIENT TO CONVICT A PERSON

In order to convict a person, it is necessary to have evidence, which the investigative agency has the authority to obtain, and the court has the authority to evaluate. The European Court of Human Rights (hereinafter the European Court) clarified in the case of Barbera and others that the assessment of evidence, including the determination of its relevance, is the prerogative of national courts.¹⁰

6 Universal Declaration of Human Rights (1948), European Convention on Human Rights (1950) and etc.

7 OSCE Ministerial Council (2010). Decision No. 9/09 on Combating Hate Crimes, OSCE Ministerial Council, Athens, 2009, p. 1, <<https://www.osce.org/cio/40695>> [Last Seen: 23.10.2022].

8 OSCE/ODIHR (2022) Gender-Based Hate Crime, Hate Crime Reporting, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, <<https://www.osce.org/files/f/documents/f/1/480847.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

9 Gelovani, N., (2022), Crimes Committed on Grounds of Intolerance in Georgian Criminal Law. Justic and Law, 14(3), p. 114-131, <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/martlmsajuleba-da-kanoni-2022w-n3.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

10 ECtHR, Case of Barberà, Messegué, Jabardo v. Spain, no. 10590/83, 06/12/1988, §68.

According to the Constitution of Georgia, the decision on imposing a liability on a person as an accused must be based on a well-founded assumption, and the verdict of guilty must be based on unmistakable evidence. Any doubt that cannot be proved in accordance with the law must be resolved in favor of the accused. *“The mentioned constitutional provision is one of the foundations of the legal state, it reinforces the important, universally recognized principle of avoiding the conviction of an innocent person – “in dubio pro reo”, according to which it is not allowed to convict a person on the basis of accusations of a dubious nature and, therefore, in the process of criminal prosecution, a person It creates an important guarantee of rights protection. The principle of imposing liability only on the basis of irrefutable evidence is a guarantee that an innocent person will not be convicted as a result of the arbitrariness or mistakes of state officials.”*¹¹

According to part 1 of Article 82 of the CCCG, *“evidence must be evaluated in terms of its relevance, admissibility and truthfulness to the criminal case.”* In accordance with the 3rd part of the same article – *“in order to declare a person guilty by a verdict, a set of agreed evidence beyond a reasonable doubt is required”*. The “beyond a reasonable doubt” standard defined by Article 3, Section 13 of the CCCG is defined as the set of evidence necessary for the court to issue a guilty verdict, which would convince an objective person of the person's guilt. *“The given evidentiary standard means that an objectively observing person (in this case, a judge or a jury) should have no reason to doubt the existence of certain facts, the truth of the charge presented to the accused and the latter's guilt as a result of the evidence examined in court. Otherwise, any doubt should be resolved in favor of the accused (the so-called principle of in dubio pro reo)”*¹²

If there is any doubt about the credibility of the evidence, it should be decided in favor of the accused. According to the judicial practice of Georgia: *“The authenticity of the evidence must be eval-*

11 Decision Constitutional Court of Georgia, Panel I, II-2, N1/1/548 on the case “Georgian citizen Zurab Mikadze against the Parliament of Georgia”, 22/01/2015, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2714193?publication=0>> [Last Seen: 23.10.2022].

12 Commentary on the Criminal Procedure Code of Georgia, chief editor: G. Giorgadze, Tb. (2015), 33.

uated according to several criteria:

1. Does each piece of evidence, including the testimony of a witness, contain conflicting and mutually exclusive information;
2. Each piece of evidence supports other pieces of evidence, if there is a contradiction between them, whose quality assessment is the competence of the court in every individual case;
3. How honest and impartial the witness is, does he have a physical defect that has a negative impact on the adequate perception of events;
4. Under what conditions has the formation of evidence taken place, for example: environmental conditions – poor visibility, crowded place, distance between the witness and the scene of the accident, etc.

Without evaluating the evidence according to these criteria and making a judgment about it, it is practically impossible to make an in-depth assessment of the authenticity of the evidence”¹³

Each piece of evidence obtained as part of the investigation is evaluated, both individually and in combination with other pieces of evidence.

Legislation and practice do not specify by name what evidence must exist for a person's conviction, only the standard is indicated – a set of evidence that is mutually agreed upon, clear and convincing. At this time, the subject of evaluation are not the types of evidence, but the standard created by their combination, which convinces an objective person of the person's guilt.

POSSIBLE EVIDENCE ESTABLISHING A MOTIVE OF INTOLERANCE BASED ON THE GROUNDS OF DISCRIMINATION

In order to convict a person, it is necessary to have evidence, and in the case of a hate crime, there must also be evidence of a biased motive. The character, nature of the crime, the quality of the investigation proceeded and other circumstances affect the final decision.¹⁴

13 Commentary on the Criminal Procedure Code of Georgia, chief editor: G. Giorgadze, Tb. (2015), 292.

14 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Causa a Practical Guide,

The Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) explains that one of the evidences of motive can be the nature of the crime committed, for example, offensive graffiti about Islam, or hanging a pig's head in a cemetery, making hateful comments before, during or after the attack, there can be hard-to-identify evidence, for example, the perpetrator's possession of hate literature, etc.¹⁵

It is worth noting that the legislation of some countries provides a list of evidence that can be used to establish a motive, for example, according to the French Criminal Code *"if the crime is preceded, accompanied or followed by written or verbal words, images, objects or actions of any nature that injure to the honor or reputation of the victim, or to the group of persons to which the victim belongs"*.¹⁶ Under UK law, such evidence can be: *"During the commission of the crime or before or after the commission of the crime, the offender shows hostility towards the victim based on the victim's membership (or alleged membership) of a racial or religious group..."* – this can form the basis of a conclusion that a crime has been committed on the basis of religious or racial enmity, hatred.¹⁷

The case is a bit more complicated when there are crimes committed with mixed motives, when the criminal may have been motivated by several motives. At this time, the offender's actions may be influenced more by situational factors (for example, social factors) than by personal individual views.¹⁸ For example, a transgender person may become a victim of a robbery based on a mixed motive: first, that the offender wants to receive property benefits, and second, the offender hates people with a different gender identity and by this

action, in addition to receiving property benefits, takes revenge on them.

The existence of a mixed motive is recognized by the legislation of some countries, for example, in the Criminal Code of Belgium, it is directly written that hostility, hatred and contempt for a person due to a protected characteristic can be "one of the motives of the crime".¹⁹ The requirement that bias to be the only motive, would significantly limit the cases of identification of these crimes.

As for the evidence establishing the crime committed with the motive of intolerance on the basis of discrimination – the starting point when discussing the above should be the circumstances and indicators indicating a biased attitude. An indicator is an objective criterion that can be used to judge the motive of hatred, although indicators alone are not enough to convict a person, it is necessary to present relevant evidence to the court.²⁰

The Office of Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), which provides quite important clarifications in connection with crimes committed with the motive of intolerance on the basis of discrimination, explains in its documents that there may be several indicators in a criminal case:²¹

- **Perception of the victim/witness** – whether he believes that the crime was committed with a motive of hatred;
- **Comments, written statements, gestures or graffiti** – whether the alleged perpetrator made discriminatory comments, written statements, or gestured towards similar attitudes, or left graffiti, drawings or symbols at the scene of the incident, which indicate the motive for committing the crime;
- **Racial, ethnic, gender and cultural differences** – do potential offenders and victims differ by race, religion or ethnic/national origin or sexual orientation? Is there a history of hos-

ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 51, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

15 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 52, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

16 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 52, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

17 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 52, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

18 See Lu-in Wang, "The Complexities of Hate", Ohio State Law Journal, Vol. 60, 1999, at p. 807.

19 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 55, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

20 OSCE/ODIHR (2015) Understanding Hate Crimes a Handbook for Ukraine, Warsaw, Poland, 2015, p. 9, <<https://www.osce.org/files/f/documents/4/9/208176.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

21 OSCE/ODIHR (2015) Understanding Hate Crimes a Handbook for Ukraine, Warsaw, Poland, 2015, p. 9-10, <<https://www.osce.org/files/f/documents/4/9/208176.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

tility between the victim's group and the alleged perpetrator? Is the victim a member of a group that predominates over other groups in the area where the incident occurred? Was the victim engaged in activities supporting his group before the incident?

- **Action organized by hate groups** – were there objects or items left at the scene that indicate the crime was organized by a nationalist organization or hate group? Is there evidence that such a group is active in the neighborhood (eg posters, graffiti or leaflets)?
- **Preceding bias crimes/Incidents** – Have there been similar incidents in the same area? Who were the victims? Has the victim received offensive mail, phone calls, or been the victim of verbal abuse based on his or her affiliation or membership in a targeted group?
- **Location and time of the act** – was the victim in or near an area commonly associated with a particular group (e.g. a community center, mosque, church or other place of worship)? If the property was targeted, was it a site or site of religious or cultural significance, such as a historic monument or cemetery? Did the incident occur on a day of special significance (e.g., a religious holiday)?

It should be noted that the given list of indicators is conditional and not exhaustive, which implies that in each specific case such a circumstance, an indicator may be revealed, that does not appear in this list, although it indicates a biased attitude and may become a source of evidence for a hate motive. The Georgian legislation does not know the regulation of such content. Unfortunately, there are no academic papers that explain the issue in depth and based on Georgian legislation and practice.

THE INFLUENCE OF THE MOTIVE OF INTOLERANCE ON THE BASIS OF DISCRIMINATION ON PUNISHMENT

It is explained by the Supreme Court of Georgia that "the court considers the case within the framework of the charges presented. According

to Article 17, Part 2 of the CCCG, charging a person is the sole authority of the prosecutor. According to Article 169, Part 3, Sub-Clause "b" of the same Code, the resolution on the accusation should state: formulation of the charge – "Description of the incriminating action, indicating the place, time, method, means, weapon, as well as the result caused by this action. Thus, within the framework of the presented charge, the wording of the charge formulated by the prosecutor in the decision on the charge is understood, in which, the description of the illegal and guilty action (how it was manifested), which the prosecution claims against the accused, the place, time, method, means, with reference to the weapon, as well as the result caused by this action should be clearly specified",²² which means that when considering the issue of guilt-innocence of a person, the court cannot deviate from the wording specified in the resolution on the charge, accordingly, if the accuser, the prosecutor misses or ignores the circumstances qualifying the action, at the stage of the trial, the judge, even in the presence of hundreds of evidences, will not be able to aggravate the guilt for a person.

The Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) regarding the use of punishment for crimes committed with the motive of intolerance based on discrimination, notes that there are three main arguments for the use of harsher punishments for this category of crime: the first is the symbolic value, the meaning, that the state specifically condemns this category of crime; the second is punishment for the harm caused – a crime of intolerance based on discrimination causes greater harm to the victim than other crimes, it also affects other members of the protected group, and therefore the punishment is determined according to the harm caused to the individual as well as to society; the third argument is that at this time a greater crime, a more serious crime, is being punished, which makes it necessary to use proportional punishment.²³

It is important to evaluate the experience of

22 Decision of the Supreme Court of Georgia of June 24, 2014, №230AP-13, <<http://prg.supremecourt.ge/DetailViewCrime.aspx>> [Last Seen: 23.10.2022].

23 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 22-23, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

foreign countries regarding the use of harsher punishments for the crime of intolerance based on discrimination, based on which two approaches can be formed: one, when generally there is a heavier punishment for any crime committed with a motive of bias, and second, a heavier punishment in case of committing specific crimes with a motive of bias. For example, according to the Criminal Code of the UK, if the crime is racially aggravated, the court must consider this as an aggravating factor.²⁴ Article 67 of the Criminal Code of Ukraine says approximately the same.²⁵ However, for example, under Belgian law, the commission of a hate crime is an aggravating circumstance that can double the punishment for crimes such as rape, assault, intentional homicide, and other crimes specified in the same article.²⁶

In this regard, the legislation of Georgia can be attributed to a mixed model, since the CCG recognizes both a general provision – in the form of Article 53¹ of the CCG (which aggravates liability for any crime, the motive of which is intolerance on the grounds of discrimination) and also recognizes a special provision of crimes committed with the motive of intolerance based on the grounds of discrimination, for which the application of a more severe punishment is reflected in the sanction specified in the same article, for example, subsection “h” of Article 109 of the CCG – intentional murder, committed with the motive of intolerance based on the grounds of gender.

When determining the type and size of the punishment, the court is guided by Articles 53 (general principles of sentencing) and 53¹ (aggravating circumstances of the punishment) of the CCG. Article 53 of the Code is an article of general content, which states that when determining the punishment, attention is paid to the “motive of the crime” among other circumstances, while Article

53¹ is a special article and talks about a specific aggravating circumstance of the punishment. In case of competition between general and special clauses, priority is given to the special clause. Accordingly, the court should be guided by the regulation of this article in the verdict on the crime committed with the motive of intolerance on the basis of discrimination, at the stage of judging the punishment, and should reflect it in the justification of the severity of the punishment. It will not be a mistake to refer to Article 53 of the Code, as an article containing the general principles of punishment, however, the main justification should still be derived from Article 53¹ of the Code as a special and specific article.

ANALYSIS OF COURT PRACTICE

To better assess the issue, it is important to study and analyze the current practice. In the judgment of the Tbilisi City Court of February 5, 2021, which was related to the threat made against a family member (Article 11¹, subparagraph “d” of the second part of Article 151 of the CCG) and non-fulfillment of the requirements and obligations stipulated by the restraining order against the family member (Article 11¹, the first part of Article 381¹ of the Code), the court considered the testimony of the victim as proof of the motive of gender discrimination, where she described how her ex-spouse controlled her, demanded to agree on all details with her, humiliated and insulted her. It should be noted that in the criminal case, no other evidence was found confirming the motive of intolerance, except for the testimony of the victim and the confession of the accused. In the justification of the sentence, the court referred to Article 53¹ of the CCG and based on it, the convicted person was sentenced to imprisonment for 1 year and 6 months.²⁷ Also, according to the judgment of the Tbilisi City Court of March 9, 2021, by which the court found the person guilty of committing the crime provided for in Articles 11¹ and 151 of the CCG with the motive of gender intolerance, in the justification of the sentence, it was indicated that due to the existence of the aggravating circumstance – the motive of gender intolerance, and based on

24 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 33-34, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

25 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 47, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

26 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 35, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

27 Judgment of Tbilisi City Court of February 5, 2021.

the requirements stipulated in Article 53¹ of the Code, imprisonment for a period of 1 year and 6 months was determined as the form and measure of punishment.²⁸

In contrast to the above-mentioned practice, in the judgment of the Tbilisi City Court of February 15, 2021, which was related to the crimes committed on the basis of gender intolerance based on Article 11¹, part 1 of Article 381¹ of CCG (three episodes), Article 11¹, part 2, subparagraph “d” of Article 151 of the Code, and Article 11¹, subparagraph “c” of part 2 of Article 151¹ of the Code, we read that the court discussed the aggravating circumstance of liability, although it did not explain what impact this circumstance had on the issue of determining the punishment at the stage of deliberation.²⁹ The same trend was revealed by the judgment of the Tbilisi City Court of April 6, 2022.³⁰

In the verdict of the Tbilisi City Court of April 01, 2021, which was related to the commission of the crime provided for in the subparagraph “a” of second part of Article 156 of the CCG, the parties made the factual circumstances and evidence indisputable, in particular: witness statements, the report of the inspection of the scene of the accident and the recovered material evidence (religious literature), additionally, the defendant admitted to the presented charge. In the justification of the sentence, the judge drew attention to Article 53 of the Code, although he did not mention Article 53¹ of the Code, however, he pointed out that there is an aggravating circumstance in the form of religious intolerance and imposed a prison term of 1 year and 6 months, which he considered conditional for 2 years of probationary period.³¹

According to the judgment of the Tbilisi City Court on August 25, 2021, which was related to committing the crimes based on discrimination on other grounds under subparagraph “a” of part 2 of Article 156 of the Code, the first part of Article 126 of the Code, and first part of Article 151 of the Code, when identifying the motive, the court took into account the following evidence presented by the prosecution: witness statements, expert opinion, report of the scene of the incident, pho-

tographs and video recordings that confirmed the actual circumstances and the motive for the crime. 6 months of imprisonment and a fine of 2500 GEL were determined as the type and size of the punishment. During the deliberation on the punishment, the court pointed to the regulation provided for by the third and fourth parts of Article 53¹ of the CCG.³²

In the verdict of the Tbilisi City Court, which was related to the commission of the crime provided for in Article 155 of the Code, the judge does not discuss at all the evidence on the basis of which the person was convicted (the verdict covers a total of three pages), only the fact that the parties do not dispute the factual circumstances and evidence of the case is explained – “*witness interview protocols, personal arrest and personal search protocol and other infallible evidence in the case*”, it is therefore impossible to assess what evidence existed in the case that would confirm the bias motive.³³

The analysis of the studied practice provides an opportunity to identify those evidences confirming the motive of intolerance on the grounds of discrimination, which are familiar to the Georgian judicial practice, namely:

- First and most prominent: **witness statements** where the witness/victim indicated discriminatory sentences, phrases that the perpetrator used towards the victim – for example homophobic, transphobic or xenophobic comments, gender stereotyped phrases or attitudes, etc.;
- **Protocols for viewing the information reflecting the correspondence** and these correspondences themselves, where the stereotypical, biased or discriminatory attitude of the offender and the commission of the crime based on this attitude were observed;
- **The defendant's own admission that his specific action was motivated by one or another biased view** (despite the divorce, the wife has no right to look at another man, everything must be consulted with her ex-husband, the so-called crimes commit-

28 Judgment of Tbilisi City Court of March 9, 2021.

29 Judgment of Tbilisi City Court of February 15, 2021.

30 Judgment of Tbilisi City Court of April 6, 2022.

31 Judgment of Tbilisi City Court of April 1, 2021.

32 Judgment of Tbilisi City Court of August 25, 2021.

33 Judgement N1/3828-19 of Tbilisi City Court of September 5, 2019.

ted “in the name of honor”, or the testimony of the accused, where he indicates that the professional work of a particular person was unacceptable to him and it was in connection with this work that he had a negative attitude towards him, which turned into a violent act);

- **Crime scene** – for example, a place of religious worship;
- **The method of committing the crime** – tearing and destroying literature containing religious information.

The presence of other types of evidence, for example: the defendant's past conviction for committing a similar category of crime, discriminatory statements made by him on social networks, making hateful drawings or writings at the scene of the incident, a special method of committing the crime – humiliating, mutilating, etc., are not revealed in the studied verdicts.

When considering the evidence possibly establishing a biased motive and the application of an appropriate sentence, it is necessary to focus on international standards. For example, in the case considered by the European Court, “*Identoba and Others v. Georgia*”, the court explained regarding the administrative sanction applied to two persons (a 100 GEL fine) that “*taking into account the level of unjustified violence and aggression against the applicants, the court does not consider that such a light administrative sanction is sufficient for the State to fulfill its procedural obligation in accordance with Article 3 of the Convention*”.³⁴

The European Court has focused on a number of indicators regarding the evidence establishing the motive of intolerance for committing the crime, including: the time of the crime,³⁵ the place,³⁶ the comments made at the scene,³⁷ the offender's biased and stereotypical attitude towards the victim,³⁸ and others. Decisions made by the Eu-

ropean Court provide an opportunity to establish guidelines that will guide national authorities and establish a non-exhaustive list of evidence (indicators) pointing to the motive of intolerance.

CONCLUSION

In order to prosecute a person for committing a crime based on the motive of intolerance based on discrimination, it is necessary to have evidence confirming the motive of intolerance. The stated motive for committing the crime is an aggravating circumstance of liability and the court must take it into account at the stage of determining the punishment.

Based on the analysis of the requested verdicts, several important assessments can be made:

- The majority of the studied verdicts were related to crimes committed with the motive of intolerance based on the basis of gender, which corresponds to the existing statistical data, according to which the majority of hate crimes are committed precisely on the basis of gender.³⁹ However, the gender sign has its own specificity, therefore, based on it alone, we cannot judge all the characteristics of hate crimes in general and the exhaustive list of possible evidence that may exist in this category of crimes;
- Based on the study of the judgments, several indicators were determined, which can be a source of proof of the motive of intolerance: the perception of the victim/witness, the perception of the accused and the comments made by him, the presence of hateful, stereotypical correspondence, the place of the crime, the method of the crime committed. However, it must be emphasized that the list of mentioned indicators is not exhaustive;
- Based on the study of the mentioned judgments, it can be said that the court rarely

34 ECtHR, Case of *Identoba and Others v. Georgia*, no.73235/12, 12/05/2015, §75.

35 ECtHR, Case of *Identoba and Others v. Georgia*, no.73235/12, 12/05/2015.

36 ECtHR, Case of *97 Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and 4 Others v. Georgia*, no. 71156/01, 03/05/2007.

37 ECtHR, Case of *Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia*, no. 7224/11, 22/03/2021. Case of *Begheluri and Others v. Georgia*, no. 28490/02, 07/10/2014.

38 ECtHR, Case of *Tkheldidze v. Georgia*, no. 33056/17,

08/07/2021, Case A and B v. Georgia, no. 73975/16, 10/02/2022.

39 National Statistics Office of Georgia, (2022, March). Joint Report of Data on Crimes Committed on Grounds of Intolerance with Discrimination Basis, 2022, <https://www.geostat.ge/media/43558/diskriminaciis-niSnIT_2021.pdf> [Last Seen: 23.10.2022].

develops additional reasoning beyond the composition of the action on the issue of identifying the motive. Whatever evidence the court considers sufficient for the legal evaluation of the action, based on the same evidence, evaluates the presence or absence of the motive;

- In the studied verdicts, there is only a formal reference to Article 53¹ of the CCG, and in some cases, this article is not emphasized at all, which certainly violates the obligation required by law. However, it is impossible to assess what influence the motive had in determining the type and size of the punishment.

It is worth noting that it is necessary for the agencies to conduct a detailed study of the verdicts and criminal cases of this category of crimes and to give a unified face to the indicators identified on the basis of them and use them in practice. In addition, the court should explain precisely – based on what circumstances, evidence or indicators it considered the existence/absence of the motive of intolerance to be confirmed and indicate this in detail in the verdict. In addition to the above, the court must justify why it uses a specific type of punishment and its specific size. The court should clearly indicate what led to the application of a specific punishment and that it was the motive of intolerance that became the basis for the aggravation of liability. During the mentioned justification, the emphasis should be placed on why he does not impose a lighter sentence, thus granting the used sentence as a special prevention (it will be clear to the convicted person that the crime he committed with a motive of hatred led to the use of a harsher and heavier punishment), as well as a general prevention (the will of the state would be clear to other individuals as well, that in case

of committing a similar act, the law will be strict towards him as well and that committing the crime with the motive of intolerance increases the liability).

In order to improve the process of combating the crime committed with the motive of intolerance based on the grounds of discrimination, it is desirable to implement several activities:

- Integrating indicators as possible evidence of motive into any legislative act or internal documents. In the best case, implementing an amendment in the procedure code and prescribing the indicators, on the basis of which it is possible to obtain evidence establishing, proving the motive of intolerance. It is also possible to create an internal document, recommendation or guideline based on such information for state agencies working on this category of crime. On the other hand, the mentioned document should be public and accessible to all interested persons;
- Also, it is necessary to retrain the persons dealing with this category of cases – investigators, prosecutors, lawyers and judges and to equip them with special knowledge in order to know both the requirements of the national legislation and international regulations and the obligations imposed on the states in this direction;
- Alongside with training, it is desirable to study international best practices, draw up guidelines and ensure their availability to relevant specialists.

Taking into account and considering the above-mentioned circumstances will contribute both to the granting of the correct legal qualification as well as to the establishment of a uniform judicial practice.

BIBLIOGRAPHY:

Georgian Literature:

1. Constitution of Georgia.
2. Criminal Code of Georgia.
3. Criminal Procedure Code of Georgia.

4. Universal Declaration of Human Rights (1948).
5. European Convention on Human Rights (1950).
6. Gelovani, N., (2022). Analysis of the Report of Data (October-December 2020) on crime of intolerance committed on the grounds of discrimination, *Law and World*, 8(2).

7. Gelovani, N., (2022), Crimes Committed on Grounds of Intolerance in Georgian Criminal Law. *Justic and Law*, 14(3).
8. Commentary on the Criminal Procedure Code of Georgia, chief editor: G. Giorgadze, Tb. (2015).
9. National Statistics Office of Georgia, (2022, March). Joint Report of Data on Crimes Committed on Grounds of Intolerance With Discrimination Basis, 2022.
2. Decision of the Supreme Court of Georgia of June 24, 2014, №230AP-13.
3. Judgment of Tbilisi City Court of February 5, 2021.
4. Judgment of Tbilisi City Court of March 9, 2021.
5. Judgment of Tbilisi City Court of February 15, 2021.
6. Judgment of Tbilisi City Court of April 6, 2022.
7. Judgment of Tbilisi City Court of April 1, 2021.
8. Judgment of Tbilisi City Court on August 25, 2021.
9. Verdict N1/3828-19 of Tbilisi City Court of September 5, 2019.

Foreign Literature:

1. OSCE Ministerial Council, Decision No. 9/09 on Combating Hate Crimes, OSCE Ministerial Council, Athens, 2009.
2. OSCE/ODIHR, Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009.
3. OSCE/ODIHR (2022) Gender-Based Hate Crime, Hate Crime Reporting, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland.
4. OSCE/ODIHR (2015) Understanding Hate Crimes A Handbook for Ukraine, Warsaw, Poland, 2015.
5. Lu-in Wang, "The Complexities of Hate", *Ohio State Law Journal*, Vol. 60, 1999.
6. Crown Prosecution Service, (2022, 3 March), "Homophobic, Biphobic and Transphobic Hate Crime – Prosecution Guidance".

International Court Decision:

1. ECtHR, Case of Begheluri and Others v. Georgia, no. 28490/02, 07/10/2014.
2. ECtHR, Case of Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia, no. 7224/11, 22/03/2021.
3. ECtHR, Case of Identoba and Others v. Georgia, no.73235/12, 12/05/2015.
4. ECtHR, Case of Angelova and Iliev v. Bulgaria, no. 55523/00, 26/07/2007.
5. ECtHR, Case of Barberà, Messegué, Jabardo v. Spain, no. 10590/83, 06/12/1988.
6. ECtHR, Case of 97 Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and 4 Others v. Georgia, no. 71156/01, 03/05/2017.
7. ECtHR, Case of Tkheldidze v. Georgia, no. 33056/17, 08/07/2021.
8. ECtHR, Case A and B v. Georgia, no. 73975/16, 10/02/2022.

National Court Decision:

1. Decision Constitutional Court of Georgia, Panel I, II-2, N1/1/548 on the case "Georgian citizen Zurab Mikadze against the Parliament of Georgia", 22/01/2015.

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით დანაშაულის ჩადენისთვის პირის პასუხისგებაში მიცემისთვის საკმარისი მტკიცებულებათა ერთობლიობა და ამ მოტივის მნიშვნელობა სასჯელის განსაზღვრის დროს

ნატი გელოვანი

ადმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტის იურიდიულ და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტი

საკვანძო სიტყვები: დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული, პირის მსჯავრდებისთვის საკმარისი მტკიცებულებები, მოტივის მნიშვნელობა სასჯელის განსაზღვრის დროს

შესავალი

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად ყველა ადამიანი სამართლის წინაშე თანასწორია და ნებისმიერი ნიშნით დისკრიმინაცია აკრძალულია. 2012 და 2017 წლებში საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში (შემდგომში სსკ) განხორციელდა ცვლილებები, რომელთა მეშვეობით ეროვნულმა კანონმდებლობამ დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივი დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებად აღიარა. ცვლილებების განხორციელებას ბევრი გარემოება დაედო საფუძვლად, მათ შორის ევროსასამართლოს პრაქტიკით დამკვიდრებული სტანდარტი, რომელიც ავალდებულებს სახელმწიფოს დროულად, სათანადოდ და ქმედითად მოახდინოს სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულზე რეაგირება.

სიძულვილის მოტივის შესწავლის ვალდებულება სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით (შემდგომში სსსკ) გათვალისწინებული სრული, ყოველმხრივი და ობიექტური გამოძიების ფარგლებში სამართალდამცავ ორგანოს ეკისრება, სასამართლო კი ვალდებულია განახორციელოს მართლმსაჯულება და გამოიტანოს კანონიერი, დასაბუთებული და სამართლიანი განაჩენი.

საქართველოს სსსკ, საქმის სასამართლოში არსებითი განხილვის ეტაპზე, პროკურორს და მოსამართლეს უფლებას არ აძლევს დაუმძიმოს პირს ბრალი. კანონის თანახმად, პროკურორს მხოლოდ საქმის სასამართლოში გაგზავნამდე აქვს უფლება დანაშაულის ჩადენის მოტივი, როგორც დანაშაულის ჩადენის დამამძიმებელი გარემოება ასახოს ბრალდების შესახებ დადგენილებაში. მოსამართლე ხელმძღვანელობს საქმეში არსებული მტკი-

ცებულებებით და პირის ბრალდების შესახებ დადგენილებით, შესაბამისად, ბრალდების შესახებ დადგენილებაში მითითებული შესაძლო დანაშაული არის ყველაზე მძიმე, რომლის ჩადენისთვისაც შეიძლება მოხდეს პირის მსჯავრდება.

პირის მსჯავრდებისთვის აუცილებელია მტკიცებულებების ერთობლიობა, რომელიც ობიექტურ პირს დაარწმუნებდა მის ბრალეულობაში. მტკიცებულებების მოპოვება გამოძიების ვალდებულებაა, მოტივის ბრალდების შესახებ დადგენილებაში ასახვა პროკურატურის, აღნიშნულ მოტივზე მსჯელობა და მის საფუძველზე სასჯელის დამძიმება კი – სასამართლოს. საქართველოს სსკ-ის 53¹-ე მუხლი, რომელიც გამოიყენება სასამართლო განხილვის დროს, იმპერატიულად აკისრებს მოსამართლეს ვალდებულებას, რომ დამამძიმებელი გარემოების არსებობისას, დანაშაულის ჩადენის დროს ვადიანი თავისუფლების აღკვეთის დანიშვნისას მოსახდელი სასჯელის ვადა სულ მცირე 1 წლით უნდა აღემატებოდეს ჩადენილი დანაშაულისათვის ამ კოდექსის შესაბამისი მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული სასჯელის მინიმალურ ვადას.

სამწუხაროდ, სასამართლოს მიერ მიღებული განაჩენების დიდი ნაწილი არ იძლევა შესაძლებლობას დასკვნისთვის, რომ სსკ-ით გათვალისწინებული იმპერატიული დანაწესი ყოველთვის სრულდება. ხშირ შემთხვევაში, სასჯელის დასაბუთების ნაწილი იმდენად ბუნდოვანი, ზოგ შემთხვევაში აბსტრაქტულიც კი არის, რომ შეუძლებელია იმის იდენტიფიცირება, სასამართლომ დამამძიმებელ გარემოებაზე საერთოდ გაამახვილა თუ არა ყურადღება. ასევე, რთულია მსჯელობა იმაზე, თუ რა გარემოებებს, რა მტკიცებულებებს დააფუძნა დანაშაულის ჩადენის დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის არსებობა ან არარსებობა.

საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილებები ერთხმად უსვამენ ხაზს დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის პროცესში სახელმწიფოს ვალდებულებებს, მათ შორის, ისეთ მნიშვნელოვან ვალდებულებას, როგორცაა – დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული არ იქნეს განხილული

ჩვეულებრივი – მსგავსი მოტივის არ მქონე დანაშაულის მსგავს დანაშაულად.¹ ამ ვალდებულების შესრულება არ გულისხმობს მხოლოდ გამოძიების ჩატარებას და მოტივის იდენტიფიცირებას, აუცილებელია სახელმწიფომ უზრუნველყოს შესაბამისი პასუხისმგებლობის დაკისრება. ჩადენილი დანაშაულისთვის განსაზღვრული სასჯელი უნდა იყოს სამართლიანი, არ უნდა ახდენდეს დამნაშავის წახალისებას და უნდა უზრუნველყოფდეს სასჯელის მიზნების მიღწევას. სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ განაჩენის გამოტანის მომენტში ყურადღება მიექცეს იმ დამატებით ზიანს, რომელსაც სიძულვილის მოტივი იწვევს, შესაბამისად სასჯელის დაკისრების დროს მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ამგვარი მოტივით გამოწვეული ზიანი.

სათანადო სასჯელის გამოყენების და ამ გზით სამართლიანობის აღდგენის მექანიზმზე არაერთ საერთაშორისო დოკუმენტში² თუ ევროსასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში არის ხაზი გასმული.³

კანონმდებლობის ანალიზისა და სასამართლოს მიერ მიღებული განაჩენების შესწავლის საფუძველზე, მოცემული ნაშრომი შეეცდება, შეაფასოს დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემური ასპექტები, კერძოდ: სასამართლო პრაქტიკით დადგენილი მტკიცებულებითი სტანდარტები ამ კატეგორიის დანაშაულებზე, დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის გავლენა სასჯელზე და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხები. ამასთან, მოცემული ნაშრომი შეეცდება შეაფასოს არსებული ტენდენციები და გამოწვევები და დასახოს იდენტიფიცირებული პრობლემების გადაჭრის საშუალებები.

1 ECtHR, Case of Begheluri and Others v. Georgia, no. 28490/02, 07/10/2014, §173, 179; Case of Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia, no. 7224/11, 22/03/2021, §44; Case of Identoba and Others v. Georgia, no.73235/12, 12/05/2015, § 77.

2 Crown Prosecution Service, (2022, 3 March), “Homophobic, Biphobic and Transphobic Hate Crime – Prosecution Guidance” <<https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/homophobic-biphobic-and-transphobic-hate-crime-prosecution-guidance>> [Last Seen: 23.10.2022].

3 ECtHR, Case of Angelova and Iliev v. Bulgaria, no. 55523/00, 26/07/2007, §104.

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულები

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულზე მსჯელობამდე უნდა განიმარტოს ამ ტერმინის მნიშვნელობა – „თეოხიასა და პიაქტიკაში დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულს ჩამდენიმე სახედწოდება აქვს – დისკრიმინაციული დანაშაული, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული, სიძულვილის დანაშაული, შეუწყნარებლობით მოტივირებული დანაშაული და სხვა. ახსებითად, თითოეული ცნება ერთი შინააზრის მაგაჩებელია, კეხძოდ: დანაშაულის ჩადენის მოტივი აჩის სიძულვილი, შიში, ზიზღი თუ სტეხეოგოპური, მიკეხძოებული დამოკიდებულება“.⁴

ერთმანეთისგან განასხვავებენ სიძულვილით მოტივირებულ ინციდენტს და სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულს, „დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული სიძულვილის ენისგან განსხვავდება ისეთი ელემენტის ახსებობით, ჰოგოხიც აჩის დანაშაული. მხოლოდ სტეხეოგოპით თუ სიძულვილით მოტივირებული დამოკიდებულება ვეხ გახდება სისხლის სამართლის წესით პასუხისმგებლობის დაკისხების საფუძველი, თუ ის ახ შეიცავს დანაშაულის ნიშნებს“.⁵ შესაბამისად, დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული ეს არის საქართველოს სსკ-ით გათვალისწინებული განზრახი დანაშაული, რომლის მოტივსაც კონკრეტული ნიშნისადმი შეუწყნარებლობა, სიძულვილი თუ ზიზღი წარმოადგენს.

აღსანიშნავია, რომ ამ კატეგორიის ქმედებებთან დაკავშირებულ რეგულირებებზე მითითებულია ფაქტობრივად ყველა საე-

რთაშორისო ხასიათის ხელშეკრულებასა⁶ თუ დოკუმენტში.⁷ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი სიძულვილის დანაშაულებს განმარტავს, როგორც სისხლის სამართლის დანაშაულებს, რომლებიც მოტივირებულია მიკერძოებით. პირველი ელემენტი ამ ქმედების არის მისი დასჯადობა სისხლის სამართლის წესით, თუ არ არსებობს სსკ-ით გათვალისწინებული დანაშაული, არ არსებობს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული. მეორე მნიშვნელოვანი ელემენტი არის მიკერძოებული დამოკიდებულება, სწორედ ეს უკანასკნელი არის ის, რაც ამ დანაშაულს განასხვავებს სხვა დანაშაულებისაგან.⁸

საერთაშორისო სტანდარტებთან საკმაოდ ახლოს დგას ქართული კანონმდებლობა. გარდა იმისა, რომ 2014 წელს მიღებული იქნა საქართველოს კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, საქართველოს სსკ-ში დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივი გათვალისწინებულია, როგორც ზოგად დებულებებში (სსკ-ის 53¹ მუხლი), ისე ქმედების შემადგენლობის (მაგ. სსკ-ის 156-ე მუხლი) თუ ქმედების მაკვალიფიცირებელი ელემენტის სახით (მაგ. სსკ-ის 109-ე მუხლი).⁹ შეიძლება ითქვას, რომ ქართული კანონმდებლობა, ძირითად შემთხვევებში, იძლევა სწორი სამართლებრივი კვალიფიკაციის განსაზღვრის შესაძლებლობას.

4 გელოვანი, ნ., (2022). დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი, 2020 (ოქტომბერ-დეკემბერი) წლის ანგარიშის ანალიზი. სამართალი და მსოფლიო, 8(2), გვ. 37, <https://lawandworld.ge/PDF/printversionPDF/LawandWorld_N22_Print_Version.pdf> [ბოლო წვდომა: 23.10.2022].

5 გელოვანი, ნ., (2022). დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული ქართულ სისხლის სამართალში. მართლმსაჯულება და კანონი, 14(3), გვ. 116, <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/martlmsajuleba-da-kanoni-2022w-n3.pdf>> [ბოლო წვდომა: 23.10.2022].

6 ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია(1948), ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია (1950), და სხვა.

7 OSCE Ministerial Council (2010). Decision No. 9/09 on Combating Hate Crimes, OSCE Ministerial Council, Athens, 2009, p. 1, <<https://www.osce.org/cio/40695>> [Last Seen: 23.10.2022].

8 OSCE/ODIHR (2022) Gender-Based Hate Crime, Hate Crime Reporting, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, <<https://www.osce.org/files/f/documents/f/1/480847.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

9 გელოვანი, ნ., (2022). დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული ქართულ სისხლის სამართალში. მართლმსაჯულება და კანონი, 14(3), გვ. 114-131, <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/martlmsajuleba-da-kanoni-2022w-n3.pdf>> [ბოლო წვდომა: 23.10.2022].

პირის მსჯავრდებისთვის საქარისი მტკიცებულებათა ერთობლიობა

პირის მსჯავრდებისთვის აუცილებელია მტკიცებულებების არსებობა, რომლის მოპოვების უფლებამოსილება გააჩნია საგამოძიებო უწყებას, შეფასების კი – სასამართლოს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (შემდგომში ევროსასამართლო) მიერ ბაიბეხას და სხვათა საქმეზე განმარტებულია, რომ მტკიცებულებათა შეფასება, მათ შორის მათი რელევანტურობის განსაზღვრა არის ეროვნული სასამართლოების პრეროგატივა.¹⁰

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად – დადგენილება ბრალდებულის სახით პირის პასუხისგებაში მიცემის შესახებ უნდა ემყარებოდეს დასაბუთებულ ვარაუდს, ხოლო გამამტყუნებელი განაჩენი – უტყუარ მტკიცებულებებს. ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ. „აღნიშნული კონსტიტუციური დებულება წახმოადგენს სამაჩთღებხივი სახერმწიფოს ეთო-ეით საფუძვედს, განამტკიცებს უდანაშაურო პიხის მსჯავრდების თავიდან აცილების მნიშვნელოვან, საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპს – „in dubio pro reo“, ხომლის თანახმად, დაუშვებელია პიხის მსჯავრდება საეჭვო ხასიათის ბრალდებების საფუძვედზე და, ამდენად, სისხლისსამაჩთღებხივი დევნის პიოცესში ადამიანის უფლებების დაცვის მნიშვნელოვან გახანტიას ქმნის. მხოლოდ უტყუარი მტკიცებულებების საფუძვედზე პასუხისმგებლობის დაკისხების პრინციპი წახმოადგენს იმის გახანტიას, ხომ სახერმწიფო მოხერეთა თვითნებობისა თუ შეცდომების შედგად ახ მოხდეს უდანაშაურო პიხის მსჯავრდება“.¹¹

საქართველოს სსსკ-ის 82-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის თანახმად, „მტკიცებულება უნდა შეფასდეს სისხლის სამაჩთღის საქმესთან მისი ხე-

დევანტურობის, დასაშვებობისა და უტყუარობის თვარსაბიხით“. ამავე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად – „გამამტყუნებელი განაჩენით პიხის დამნაშავედ ცნობისათვის საჭიოა გონივრდ ეჭვს მიღმა ახსებუდ შეთანხმებუდ მტკიცებულებათა ეითობრიობა“. საქართველოს სსსკ-ის მე-3 მუხლის მე-13 ნაწილით განსაზღვრული „გონივრდ ეჭვს მიღმა“ სტანდარტი განიმარტება, როგორც სასამართლოს მიერ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისათვის საჭირო მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც ობიექტურ პირს დაარწმუნებდა პირის ბრალეულობაში. „მოცემული მტკიცებულებითი სტანდარტი ნიშნავს იმას, ხომ ობიექტუად დამკვიხვებუდ პიხს (ამ შემთხვევაში მოსამაჩთღეს ან ნაფიც მსაჯუდს) სასამაჩთღოში გამოკვედური მტკიცებულებების შედგად ცადკური ფაქტების ახსებობაში, ბრადებუდისთვის წახდგენიდი ბრადებუდის ქეშმაჩიგებაში და ამ უკანასკნელის ბრადებუდობაში გონივრდ ეჭვის საფუძვედ ახ უნდა გააჩნდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ნებისმიერი ეჭვი უნდა გადაწყდეს ბრადებუდის სასახებდოდ (ე.წ. in dubio pro reo-ს პრინციპი)“.¹²

თუ მტკიცებულების სანდობაზე ჩნდება ეჭვი, ის უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ. საქართველოს სასამართლო პრაქტიკის თანახმად: „მტკიცებულებათა უტყუარობა უნდა შეფასდეს ხამდენიმე კრიტერიუმის მიხედვით:

1. თითოეული მტკიცებულება, მათ შორის მოწმის ჩვენება, შინაახსობივად ხომ ახ შეიცავს უთიიეთსაწინააღმდეგო და უთიიეთგამომიციხავ ინფორმაციას;

2. თითოეული მტკიცებულება ამყარებს სხვა მტკიცებულებებს, თუ მათ შორის ახის სხვადასხვა წინააღმდეგობა, ხომელთა ხახისხის შეფასება ყველა ინდივიდუალური შემთხვევაში სასამართლოს კომპეტენციაა;

3. ხამდენად გუდწიფერი და მიუკეხდობელია მოწმე, ხომ ახ აქვს ფიზიკური ნაკდი, ხომელიც ნეგატიური გავდენას ახდენს მოვდენების ადევკვატუი აღქმაზე;

4. ხოგოი პიხობებში მოხდა მტკიცებულებების ფოხმიხება, მაგ: გახემო პიხობები – ცუდი ხიდვადობა, ხადხმხავადი ადგიდი, მანძიდი მოწმესა და შემთხვევის ადგიდს შოხის და სხვა.

10 ECtHR, Case of Barberà, Messegué, Jabardo v. Spain, no. 10590/83, 06/12/1988, §68.

11 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, I კოლეგიის გადაწყვეტილება, N1/1/548 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ მიქაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-2, 22/01/2015, <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2714193?publication=0>> [ბოლო წვდომა: 23.10.2022].

12 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, მთავარი რედაქტორი: გიორგაძე გ., თბ., (2015), 33.

მტკიცებულებების ამ კრიტერიუმებით შეფასებისა და მათზე განაჩენში სათანადო მსჯელობის გახეშე მტკიცებულებათა უტყუალობის სიღრმისეული შეფასება ფაქტობრივად შეუძლებელია.¹³

გამოძიების ფარგლებში მოპოვებული თითოეული მტკიცებულება ფასდება, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლიობაში.

კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში სახელდებით არ არის მითითებული, თუ რა მტკიცებულებები უნდა არსებობდეს პირის მსჯავრდებისთვის, მითითებულია მხოლოდ სტანდარტზე – ერთმანეთთან შეთანხმებულ, აშკარა და დამაჯერებელ მტკიცებულებათა ერთობლიობაზე. ამ დროს შეფასების საგანი არის არა მტკიცებულებათა რაობა, არამედ მათი ერთობლიობით შექმნილი სტანდარტი, რომელიც არწმუნებს ობიექტური პირს, პირის დამნაშავეობაში.

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის დამდგენი შესაძლო მტკიცებულებები

პირის მსჯავრდებისთვის აუცილებელია მტკიცებულებათა არსებობა, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შემთხვევაში კი, ასევე, უნდა არსებობდეს მიკერძოებული მოტივის დამადასტურებელი მტკიცებულებები. დანაშაულის ხასიათი, ბუნება, ჩატარებული გამოძიების ხარისხი და სხვა გარემოებები გავლენას ახდენს საბოლოო გადაწყვეტილებაზე.¹⁴

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (ოდირი) განმარტავს, რომ მოტივის ერთ-ერთი მტკიცებულება შეიძლება იყოს ჩადენილი დანაშაულის ბუნება, მაგალითად, შეურაცხმყოფელი წარწერები ისლამთან დაკავშირებით, ანდა ღორის თავის ჩამოკიდება სასაფლაოზე, სიძულვილის ში-

ნაარსის შემცველი კომენტარების გაკეთება თავდასხმამდე, თავდასხმის დროს ან შემდეგ, შეიძლება იყოს რთულად იდენტიფიცირებადი მტკიცებულებები, მაგალითად, დამნაშავის მიერ სიძულვილის შემცველი ლიტერატურის ქონა და სხვა.¹⁵

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა ითვალისწინებს იმ მტკიცებულებების ჩამონათვალს, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას მოტივის დასადგენად, მაგალითად, საფრანგეთის სსკ-ის თანახმად „თუ დანაშაულს წინ უსწიებს, თან ახლავს ან მოჰყვება წეხილობითი ან ვეხბადუხი სიგყვები, გამოსახულებები, საგნები ან ნებისმიერი ბუნების ქმედებები, რომელიც აზიანებს მსხვეპლის პატივს ან ჰეპუტაციას, ან პიხთა ჯგუფს, რომელსაც მსხვეპლი მიეკუთვნება“.¹⁶ გაერთიანებული სამეფოს კანონმდებლობის მიხედვით ასეთი მტკიცებულება შეიძლება იყოს: „დანაშაულის ჩადენის დროს ან ჩადენამდე ან მის შემდეგ დანაშაულის მიეხ მსხვეპლის მიმართ მგხობის გამოვლენა, რომელიც ეფუძნება მსხვეპლის წევრობას (ან სავაჩაუდო წევრობას) ხასობივი ან ხედივივი ჯგუფისადმი...“ – აღნიშნული შეიძლება გახდეს დასკვნის საფუძველი, რომ დანაშაული ჩადენილია რელიგიური ან რასობრივი მტრობის, სიძულვილის საფუძველზე.¹⁷

ცოტა უფრო რთულადაა საქმე, როდესაც სახეზეა შერეული მოტივით ჩადენილი დანაშაულები, როდესაც დამნაშავეს შეიძლება ამოდრავებდა რამდენიმე მოტივი. ამ დროს შეიძლება დამნაშავის ქმედებებზე უფრო დიდ გავლენა მოეხდინა სიტუაციური ფაქტორებს (მაგალითად სოციალური ფაქტორი), ვიდრე პირად ინდივიდუალურ შეხედულებებს.¹⁸ მაგალითად, შეიძლება ტრანსგენდერი პირი გახდეს ძარცვის მსხვერპლი შერეული მოტივის

13 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, მთავარი რედაქტორი: გიორგაძე გ., თბ., (2015), 292.

14 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 51, <https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf> > [Last Seen: 23.10.2022].

15 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 52, <https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf> > [Last Seen: 23.10.2022].

16 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 52, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf> > [Last Seen: 23.10.2022].

17 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 52, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf> > [Last Seen: 23.10.2022].

18 See Lu-in Wang, “The Complexities of Hate”, Ohio State Law Journal, Vol. 60, 1999, at p. 807

საფუძველზე: პირველი რომ დამნაშავეს სურს ქონებრივი სარგებლის მიღება და მეორე, დამნაშავეს სძულს განსხვავებული გენდერული იდენტობის მქონე პირები და ამ ქმედებით, გარდა ქონებრივი სარგებლის მიღებისა, ახდენს მათზე შურისძიებას.

შერეული მოტივის არსებობას აღიარებს ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა, მაგალითად ბელგიის სსკ-ში პირდაპირ წერია, რომ პირის მიმართ დაცული მახასიათებლის გამო მტრობა, სიძულვილი და ზიზღი შეიძლება იყოს „დანაშაულის ერთ-ერთი მოტივი.“¹⁹ მოთხოვნა იმისა, რომ მიკერძოება იყოს ერთადერთი მოტივი, მნიშვნელოვნად შეზღუდავდა ამ დანაშაულების იდენტიფიცირების შემთხვევებს.

რაც შეეხება დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის დამდგენ მტკიცებულებებს – აღნიშნულზე მსჯელობის დროს ამოსავალი წერტილი უნდა იყოს მიკერძოებულ დამოკიდებულებაზე მიმთითებელი გარემოებები, ინდიკატორები. ინდიკატორი არის ობიექტური კრიტერიუმი, რომლითაც შეიძლება სიძულვილის მოტივზე მსჯელობა, თუმცა მხოლოდ ინდიკატორები არ არის საკმარისი პირის მსჯავრდებისთვის, აუცილებელია შესაბამისი მტკიცებულებების წარდგენა სასამართლოზე.²⁰

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (ოდირი), რომელიც საკმაოდ მნიშვნელოვან განმარტებებს იძლევა დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებით, თავის დოკუმენტებში განმარტავს, რომ სისხლის სამართლის საქმეში შეიძლება არსებობდეს რამდენიმე ინდიკატორი:²¹

- **მსხვერპლის/მონშის აღქმა** – მიიჩნევა თუ არა ის, რომ დანაშაული სიძულვილის მოტივით იქნა ჩადენილი;

19 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 55, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

20 OSCE/ODIHR (2015) Understanding Hate Crimes A Handbook for Ukraine, Warsaw, Poland, 2015, p. 9, <<https://www.osce.org/files/f/documents/4/9/208176.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

21 OSCE/ODIHR (2015) Understanding Hate Crimes A Handbook for Ukraine, Warsaw, Poland, 2015, p. 9-10, <<https://www.osce.org/files/f/documents/4/9/208176.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

- **კომენტარები, წერილობითი განცხადებები, ჟესტები ან გრაფიტი** – გააკეთა თუ არა შესაძლო დამნაშავემ დისკრიმინაციული კომენტარები, წერილობითი განცხადებები, ან გამოხატა თუ არა ჟესტიკულაციით მსგავსი დამოკიდებულება, ან ხომ არ დატოვა შემთხვევის ადგილზე წარწერები, ნახატები ან სიმბოლოები, რომელიც მიუთითებენ დანაშაულის ჩადენის მოტივზე;
- **რასობრივი, ეთნიკური, გენდერული და კულტურული განსხვავებები** – განსხვავებებიან თუ არა შესაძლო დამნაშავე და მსხვერპლი რასობრივი, რელიგიური ან ეთნიკური/ეროვნული წარმომავლობის ან სექსუალური ორიენტაციის მიხედვით? არსებობს თუ არა მტრობის ისტორია მსხვერპლის ჯგუფსა და შესაძლო დამნაშავეს შორის? არის თუ არა მსხვერპლი იმ ჯგუფის წევრი, რომელიც უმეტესად ქარბობს სხვა ჯგუფის წევრებთან შედარებით, იმ ტერიტორიაზე, სადაც ინციდენტი მოხდა? იყო თუ არა მსხვერპლი ინციდენტამდე დაკავებული მისი ჯგუფის ხელშემწყობი საქმიანობით?
- ქმედება ორგანიზებულია სიძულვილით მოტივირებული ჯგუფების მიერ – იყო თუ არა შემთხვევის ადგილზე დატოვებული საგნები ან ნივთები, რომლებიც მიუთითებს იმაზე, რომ დანაშაული იყო ორგანიზებული ნაციონალისტური ორგანიზაციის თუ სიძულვილით მოტივირებული ჯგუფის მიერ? არის თუ არა მტკიცებულება, რომ ასეთი ჯგუფი აქტიურია სამეზობლოში (მაგ. პლაკატები, გრაფიტი თუ ბროშურები)?
- **შემთხვევამდე მომხდარი მიკერძოებული დანაშაულები/ინციდენტები** – ყოფილა თუ არა მსგავსი ინციდენტები იმავე ტერიტორიაზე? ვინ იყვნენ მსხვერპლები? მიიღო თუ არა მსხვერპლმა შეურაცხმყოფელი შინაარსის ფოსტა, სატელეფონო ზარები ან იყო თუ არა სიტყვიერი შეურაცხყოფის მსხვერპლი მისი კუთვნილების ან მიზნობრივი ჯგუფის წევრობის საფუძველზე?
- **ქმედების ჩადენის მდებარეობა და დრო** – იყო თუ არა მსხვერპლი იმ ტე-

რიტორიაზე ან მის მახლობლად, რომელიც ჩვეულებრივ ასოცირდება კონკრეტულ ჯგუფთან (მაგ. თემის ცენტრი, მეჩეთი, ეკლესია ან სხვა სალოცავი სივრცე)? თუ ქონება იყო მიზნობრივი, იყო თუ არა ეს რელიგიური ან კულტურული მნიშვნელობის მქონე ობიექტი ან ადგილი, როგორცაა ისტორიული ძეგლი ან სასაფლაო? ინციდენტი ხომ არ მოხდა განსაკუთრებული მნიშვნელობის დღეს (მაგ. რელიგიურ დღესასწაულზე)?

უნდა აღინიშნოს, რომ ინდიკატორების მოცემული ჩამონათვალი არის პირობითი და არ არის ამომწურავი, რაც გულისხმობს იმას, რომ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში შეიძლება გამოვლინდეს ისეთი გარემოება, ინდიკატორი, რომელიც არ ფიგურირებს ამ ჩამონათვალში, თუმცა მიუთითებს მიკერძოებულ დამოკიდებულებაზე და შეიძლება გახდეს სიძულვილის მოტივის დამადასტურებელი მტკიცებულების წყარო. ქართული საკანონმდებლო ბაზა არ იცნობს ამგვარი შინაარსის რეგულირებას. სამწუხაროდ, არც აკადემიური ნაშრომები არსებობს, რომლებიც სიღრმისეულად და ქართულ კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტავდნენ საკითხს.

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის გავლენა სასჯელზე

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ განმარტებულია, რომ „სასამართლო საქმეს განიხილავს წარდგენილი ბრალდების ფარგლებში. საქართველოს სსსკ-ის მე-17 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, პირის ბრალდება მხოლოდ პროკურორის უფლებამოსილებაა. ამავ კოდექსის 169-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ბრალდების შესახებ დადგენილებაში უნდა აღინიშნოს: ბრალდების ფორმულირება – „ინკვიმინიხებული ქმედების აღწეხა, მისი ჩადენის ადგილის, დროის, ხეხის, საშუალების, იახალის, აგხეთვე ამ ქმედებით გამოწვეული შედეგის მითითებით. ამდენად, წახდგენილი ბრალდების ფაჩგებში მოიაზრება სწოხედ პხოკუხოხის მიეჩ ბრალდების შესახებ დადგენილებაში ჩამოყადიბებული

ბრალდების ფოჩმუდრიხება, ხომედშიც მკაფიოდ უნდა იყოს ჩამოყადიბებული იმ მახთდსაწინააღმდეგო და ბრალდული ქმედების აღწეხა (ხოგოჩ გამოიხატა), ხომედსაც ბრალდების მხაიე ედავება ბრალდებულს, მისი ჩადენის ადგილის, დროის, ხეხის, საშუალების, იახალის, აგხეთვე ამ ქმედებით გამოწვეული შედეგის მითითებით“;²² რაც ნიშნავს იმას, რომ სასამართლო პირის დამნაშავეობა-უდანაშაულობის საკითხზე მსჯელობის დროს ვერ გაცდება ბრალდების შესახებ დადგენილებაში მითითებულ ფორმულირებას, შესაბამისად, თუ ბრალმდებელს, პროკურორს გამორჩება ან ყურადღების მიღმა დარჩება ქმედების მაკვალფიცირებელი გარემოება, სასამართლო განხილვის ეტაპზე, მოსამართლე ასობით მტკიცებულების არსებობის პირობებშიც კი, ვერ შეძლებს პირისთვის ბრალის დამძიმებას.

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (ოდირი) დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულისთვის სასჯელის გამოყენებასთან დაკავშირებით, აღნიშნავს, რომ არსებობს სამი ძირითადი არგუმენტი ამ კატეგორიის დანაშაულისთვის უფრო მკაცრი სასჯელის გამოყენების: **პირველი** ეს არის სიმბოლური ღირებულება, დატვირთვა, რომ სახელმწიფო განსაკუთრებულად გმობს ამ კატეგორიის დანაშაულს; **მეორე** არის მიყენებული ზიანისთვის დასჯა – დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული უფრო დიდ ზიანს აყენებს მსხვერპლს, ვიდრე სხვა დანაშაული, ამასთან, ის გავლენას ახდენს დაცული ჯგუფის სხვა წევრებზე და შესაბამისად, სასჯელი განისაზღვრება, როგორც ინდივიდისთვის, ისე საზოგადოებისთვის მიყენებული ზიანის შესაბამისად; **მესამე** არგუმენტი არის ის, რომ ამ დროს ისჯება უფრო დიდი დანაშაული, უფრო სერიოზული დანაშაული, რაც აუცილებელს ხდის პროპორციული სასჯელის გამოყენებას.²³

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის

22 საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის №230აპ-13 განაჩენი, <<http://prg.supremecourt.ge/DetailViewCrime.aspx>> [ბოლო წვდომა: 23.10.2022].

23 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 22-23, <https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf> [Last Seen: 23.10.2022].

მოტივით ჩადენილი დანაშაულისთვის უფრო მკაცრი სასჯელის გამოყენებასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია შეფასდეს უცხო ქვეყნის გამოცდილება, რომელზე დაყრდნობითაც ორგვარი მიდგომა შეიძლება ჩამოყალიბდეს: ერთი, როდესაც ზოგადად ხდება სასჯელის დამძიმება ნებისმიერი დანაშაულისთვის, რომელიც ჩადენილია მიკერძოების მოტივით და მეორე, სასჯელის დამძიმება კონკრეტული დანაშაულების მიკერძოების მოტივით ჩადენის შემთხვევაში. მაგალითად, გაერთიანებული სამეფოს სსკ-ის თანახმად, თუ დანაშაული რასობრივად გამწვავებულია, სასამართლომ ეს უნდა გაითვალისწინოს როგორც დამამძიმებელი ფაქტორი.²⁴ დაახლოებით იმავეს ამბობს უკრაინის სსკ-ის 67-ე მუხლი.²⁵ თუმცა, მაგალითად, ბელგიის კანონმდებლობის თანახმად, დანაშაულის ჩადენა სიძულვილის მოტივით არის დამამძიმებელი გარემოება, რომელმაც შეიძლება გააორმაგოს სასჯელი ისეთი დანაშაულებისთვის, როგორებიცაა: გაუპატიურება, თავდასხმა, განზრახ მკვლელობა და ამავე მუხლში მითითებული სხვა დანაშაულები.²⁶

ამ კუთხით საქართველოს კანონმდებლობა შერეულ მოდელს შეიძლება მივაკუთვნოთ, ვინაიდან, სსკ იცნობს როგორც ზოგად დანაშაულს – სსკ-ის 53¹-ე მუხლის სახით (რომელიც ამძიმებს პასუხისმგებლობას ნებისმიერი დანაშაულისთვის, რომლის მოტივსაც დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობა წარმოადგენს) და ასევე, იცნობს სპეციალურ, დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებს, რომელთათვის უფრო მკაცრი სასჯელის გამოყენება იმავე მუხლში მითითებულ სანქციაში არის ასახული, მაგალითად საქართველოს სსკ-ის 109-ე მუხლის „თ“ ქვეპუნქტი – განზრახ მკვლელობა, ჩადენილი გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით.

სასჯელის სახის და ზომის განსაზღვრის დროს სასამართლო ხელმძღვანელობს საქართველოს სსკ-ის 53-ე (სასჯელის დანიშვნის ზოგადი საწყისები) და 53¹-ე (სასჯელის დამამძიმებელი გარემოებები) მუხლებით. სსკ-ის 53-ე მუხლი არის ზოგადი შინაარსის მუხლი, რომელიც ამბობს, რომ სასჯელის განსაზღვრის დროს სხვა გარემოებებთან ერთად ყურადღება ენიჭება „დანაშაულის მოტივს“, მაშინ როდესაც 53¹-ე მუხლი არის სპეციალური მუხლი და საუბრობს სასჯელის კონკრეტულ დამამძიმებელ გარემოებაზე. ზოგადი და სპეციალური მუხლების კონკურენციის დროს კი უპირატესობა ენიჭება სპეციალურ მუხლს. შესაბამისად, სასამართლომ დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულზე მიღებულ განაჩენში, სასჯელზე მსჯელობის ეტაპზე, სწორედ ამ მუხლის რეგულაციით უნდა იხელმძღვანელოს და სასჯელის დამძიმების დასაბუთებაშიც ის უნდა ასახოს. სსკ-ის 53-ე მუხლზე მითითებაც არ იქნება შეცდომა, თუმცა, როგორც სასჯელის ზოგადი საწყისების შემცველ მუხლზე და ძირითადი დასაბუთება მაინც უნდა მოახდინოს სსკ-ის 53¹-ე მუხლიდან, როგორც სპეციალური და კონკრეტული მუხლიდან.

სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი

საკითხის უკეთ შესაფასებლად მნიშვნელოვანია არსებული პრაქტიკის შესწავლა და ანალიზი. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 5 თებერვლის განაჩენში, რომელიც შეეხებოდა ოჯახის წევრის მიმართ განხორციელებულ მუქარას (სსკ-ის 11¹, 151-ე მუხლის მეორე ნაწილის დ¹ ქვეპუნქტი) და ოჯახის წევრის მიმართ შემაკავებელი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნებისა და ვალდებულებების შეუსრულებლობას (სსკ-ის 11¹, 381¹ მუხლის პირველი ნაწილი), სასამართლომ გენდერული დისკრიმინაციის მოტივის დამადასტურებელ მტკიცებულებად მიიჩნია დაზარალებულის ჩვენება, სადაც ის აღწერდა, თუ როგორ აკონტროლებდა ყოფილი მეუღლე მას, მოითხოვდა ყველა დეტალის მასთან შეთანხმებას, ამცირებდა და აყენებდა შეურაცხყოფას. აღსანიშნავია, რომ სის-

24 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 33-34, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

25 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 47, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

26 OSCE/ODIHR (2010) Hate Crime Caws a Practical Guide, ODIHR Publishing, Warsaw, Poland, 2009, p. 35, <<https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/36426.pdf>> [Last Seen: 23.10.2022].

ხლის სამართლის საქმეში არ მოიპოვებოდა შეუწყნარებლობის მოტივის დამადასტურებელი სხვა მტკიცებულებები, გარდა დაზარალებულის ჩვენებისა და ბრალდებულის აღიარებისა. სასამართლომ სასჯელის დასაბუთების ნაწილში მიუთითა სსკ-ის 53¹-ე მუხლზე და მის საფუძველზე მსჯავრდებულს შეუფარდა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლისა და 6 თვის ვადით.²⁷ ასევე, თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 9 მარტის განაჩენით, რომლითაც სასამართლომ პირი დამნაშავედ ცნო სსკ-ის 11¹, 151-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენაში, სასჯელის დასაბუთების ნაწილში მიუთითა, რომ დამამძიმებელი გარემოების – გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის არსებობიდან გამომდინარე და სსკ-ის 53¹-ე მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნების საფუძველზე, სასჯელის სახედ და ზომად განისაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლისა და 6 თვის ვადით.²⁸

ზემოაღნიშნული პრაქტიკისგან განსხვავებით, თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 15 თებერვლის განაჩენში, რომელიც შეეხებოდა საქართველოს სსკ-ის 11¹, 381¹ მუხლის 1-ელი ნაწილით (სამი ეპიზოდი), სსკ-ის 11¹, 151-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით და სსკ-ის 11¹, 151-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულების გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენას, ვკითხულობთ, რომ სასამართლომ იმსჯელა პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებაზე, თუმცა არ განმარტა, რა გავლენა ჰქონდა ამ გარემოებას სასჯელის განსაზღვრის საკითხზე მსჯელობის ეტაპზე.²⁹ იგივე ტენდენცია გამოიკვეთა თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 6 აპრილის განაჩენით.³⁰

თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 01 აპრილის განაჩენში, რომელიც შეეხებოდა საქართველოს სსკ-ის 156-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული

დანაშაულის ჩადენას, მხარეებმა უდავოდ გახადეს ფაქტობრივი გარემოებები და მტკიცებულებები, კერძოდ: მოწმეთა ჩვენებები, შემთხვევის ადგილის დათვალიერების ოქმი და ამოღებული ნივთიერი მტკიცებულებები (რელიგიური ლიტერატურა), ამასთან, ბრალდებული აღიარებდა წარდგენილ ბრალს. სასჯელის დასაბუთების ნაწილში მოსამართლემ ყურადღება გაამახვილა სსკ-ის 53-ე მუხლზე, მართალია არ უხსენებია სსკ-ის 53¹ მუხლი, თუმცა მიუთითა, რომ დამამძიმებელი გარემოება არსებობს რელიგიური შეუწყნარებლობის სახით და განუსაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლისა და 6 თვის ვადით, რაც ჩაუთვალა პირობითად, 2 წლის გამოსაცდელი ვადით.³¹

თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 25 აგვისტოს განაჩენით, რომელიც შეეხებოდა დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით საქართველოს სსკ-ის 156-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით, საქართველოს სსკ-ის 126-ე მუხლის პირველი ნაწილით და საქართველოს სსკ-ის 151-ე მუხლის 1-ელი ნაწილით დანაშაულების ჩადენას, სასამართლომ მოტივის იდენტიფიცირებისას მხედველობაში მიიღო ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი შემდეგი მტკიცებულებები: მოწმეთა ჩვენებები, ექსპერტიზის დასკვნა, შემთხვევის ადგილის დათვალიერების ოქმი, ფოტოსურათები და ვიდეო ჩანაწერები, რომლებიც ადასტურებდნენ მომხდარ ფაქტობრივ გარემოებას და დანაშაულის ჩადენის მოტივის. სასჯელის სახედ და ზომად განუსაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 6 თვის ვადით და ჯარიმა 2500 ლარის ოდენობით. სასჯელზე მსჯელობის დროს სასამართლომ მიუთითა სსკ-ის 53¹ მუხლის მესამე და მეოთხე ნაწილებით გათვალისწინებულ რეგულირებაზე.³²

თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენში, რომელიც შეეხებოდა სსკ-ის 155-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენას, მოსამართლე საერთოდ არ მსჯელობს იმ მტკიცებულებებზე, რაზე დაყრდნობითაც მოხდა პირის მსჯავრდება (განაჩენი სულ სამ გვერდს მოიცავს), განმარტებულია მხოლოდ

27 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 5 თებერვლის განაჩენი.

28 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 9 მარტის განაჩენი.

29 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 15 თებერვლის განაჩენი.

30 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 6 აპრილის განაჩენი.

31 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 01 აპრილის განაჩენი.

32 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 25 აგვისტოს განაჩენი.

ის გარემოება, რომ მხარეები სადავოდ არ ხდიან საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს და წარმოდგენილ მტკიცებულებებს – „მოწმეთა გამოკითხვის ოქმებს, პიჩის დაკავებისა და პიჩადი ჩხეკის ოქმს და საქმეში ახსებურ სხვა უცყუაჩ მტკიცებულებებს“, შესაბამისად, შეუძლებელია იმის შეფასება თუ რა მტკიცებულებები არსებობდა საქმეში, რომელიც მიკერძოების მოტივს დაადასტურებდა.³³

შესწავლილი პრაქტიკის ანალიზი იძლევა შესაძლებლობას იდენტიფიცირდეს დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივის დამადასტურებელი ის მტკიცებულებები, რომლებსაც ქართული სასამართლო პრაქტიკა იცნობს, კერძოდ:

- პირველი და ყველაზე მეტად გამოკვეთილი: **მონმეთა ჩვენებები**, სადაც მონმე/დაზარალებული უთითებდა დისკრიმინაციის შემცველი წინადადებების, ფრაზების შესახებ, რომლებსაც დამნაშავე დაზარალებულის მიმართ იყენებდა – მაგალითად ჰომოფობიური, ტრანსფობიური თუ ქსენოფობიური კომენტარები, გენდერული სტერეოტიპების შემცველი ფრაზები თუ დამოკიდებულებები და სხვა.
- **მიმონერის ამსახველი ინფორმაციის დათვალეურების ოქმები** და თავად ეს მიმონერები, სადაც იკვეთებოდა დამნაშავის სტერეოტიპული, მიკერძობული თუ დისკრიმინაციული დამოკიდებულება და ამ დამოკიდებულების საფუძველზე დანაშაულის ჩადენა.
- **თავად ბრალდებულის აღიარება, რომ მის მიერ კონკრეტული ქმედება განპირობებული იყო ამა თუ იმ მიკერძობული შეხედულებით** (განქორწინების მიუხედავად ცოლის უფლება არ აქვს სხვა მამაკაცს შეხედოს, ყველაფერი უნდა შეუთანხმოს მის ყოფილ ქმარს, ე.წ. „ღირსების სახელით“ ჩადენილი დანაშაულები, ან ბრალდებულის ჩვენება, სადაც ის უთითებს, რომ კონკრეტული პირის პროფესიული მოღვაწეობა მისთვის იყო მიუღებელი და სწორედ ამ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით ჰქონდა მის მიმართ უარყოფითი დამოკი-

დებულება, რაც ძალადობრივ ქმედებაში გადაიზარდა).

- **დანაშაულის ჩადენის ადგილი** – მაგალითად, რელიგიური ღვთისმსახურების ჩატარების ადგილი.
- **დანაშაულის ჩადენის ხერხი** – რელიგიური ინფორმაციის შემცველი ლიტერატურის დახვევა, განადგურება.

სხვა სახის მტკიცებულებების არსებობა, მაგალითად: ბრალდებულის წარსული ნასამართლობა მსგავსი კატეგორიის დანაშაულის ჩადენისთვის, მის მიერ სოციალურ ქსელში გაკეთებული დისკრიმინაციის შემცველი განცხადებები, სიძულვილის შემცველი ნახატების თუ მინაწერების გაკეთება შემთხვევის ადგილზე, დანაშაულის ჩადენის სპეციალური ხერხი – დამამცირებელი, დამასახიჩრებელი და სხვა, შესწავლილ განაჩენებში არ ვლინდება.

მიკერძობების მოტივის შესაძლო დამდგენ მტკიცებულებებზე და სათანადო სასჯელის გამოყენებაზე მსჯელობის დროს, აუცილებელია ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო სტანდარტებზე. მაგალითად, ევროსასამართლოს მიერ განხილულ საქმეში „იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ“, სასამართლომ ორი პირი მიმართ გამოყენებულ ადმინისტრაციულ სანქციასთან (100 ლარით დაჯარიმება) დაკავშირებით განმარტა, რომ „*მომჩივნების მიმახთ განხილვილებური გაუმახთღებური ძადღობის ღონისა და აგხესიის გათვარისწინებით, სასამახთღო ახ მიიჩნევს, ხომ ასეთი მსუბუქი ადმინისგხაციური სანქცია საკმახისია, ხათა სახედმწიფომ მოიხადოს თავისი პხოცედუხური ვადღებუღება კონვენციის მე-3 მუხდთან შესაბამისობაში*“.³⁴

დანაშაულის ჩადენის შეუწყნარებლობის მოტივის დამდგენ მტკიცებულებებთან დაკავშირებით ევროსასამართლოს არაერთ ინდიკატორზე აქვს ყურადღება გამახვილებული, მათ შორის: დანაშაულის ჩადენის დრო,³⁵ ადგილი,³⁶ შემთხვევის ადგილზე გაკეთებული

33 თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 05 სექტემბრის N1/3828-19 განაჩენი.

34 ECtHR, Case of Identoba and Others v. Georgia, no.73235/12, 12/05/2015, §75.

35 ECtHR, Case of Identoba and Others v. Georgia, no.73235/12, 12/05/2015.

36 ECtHR, Case of 97 Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and 4 Others v. Georgia, no. 71156/01, 03/05/2007.

კომენტარები,³⁷ დამნაშავის მიკერძოებული და სტერეოტიპული დამოკიდებულება მსხვერპლის მიმართ³⁸ და სხვა. ევროსასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები იძლევა შესაძლებლობას, რომ ჩამოყალიბდეს ის სახელმძღვანელო დებულებები, რომლითაც იხელმძღვანელებენ ეროვნული ორგანოები და ჩამოაყალიბებენ შეუწყნარებლობის მოტივზე მიმთითებელი მტკიცებულების (ინდიკატორების) არაამომწურავ ჩამონათვალს.

დასკვნა

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით დანაშაულის ჩადენისთვის პირის პასუხისგებაში მისაცემად აუცილებელია შეუწყნარებლობის მოტივის დამადასტურებელი მტკიცებულებების არსებობა. დანაშაულის ჩადენის აღნიშნული მოტივი არის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება და სასამართლომ ის მხედველობაში უნდა მიიღოს სასჯელის განსაზღვრის ეტაპზე.

გამოთხოვილი განაჩენების ანალიზის საფუძველზე შეიძლება რამდენიმე მნიშვნელოვანი შეფასების გაკეთება:

- შესწავლილი განაჩენების უმრავლესობა გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებს შეეხებოდა, რაც შეესაბამება არსებულ სტატისტიკურ მონაცემებს, რომელთა თანახმად სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების უმეტესობის ჩადენა სწორედ გენდერის ნიშნით ხდება.³⁹ თუმცა, გენდერის ნიშანს თავისი სპეციფიკა აქვს, შესაბამისად, მხოლოდ მასზე დაყრდნობით ვერ ვიმსჯელებთ ზოგადად სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების ყველა მახასიათებელზე

და იმ შესაძლო მტკიცებულებების ამომწურავ ჩამონათვალზე, რომლებიც შეიძლება არსებობდეს ამ კატეგორიის დანაშაულებში;

- განაჩენების შესწავლის საფუძველზე დადგინდა რამდენიმე ინდიკატორი, რომელიც შეუწყნარებლობის მოტივის დამადასტურებელი მტკიცებულების წყარო შეიძლება იყოს: დაზარალებულის/მოწმის აღქმა, ბრალდებულის აღქმა და მის მიერ გაკეთებული კომენტარები, სიძულვილის, სტერეოტიპული შინაარსის მატარებელი მიმოწერის არსებობა, დანაშაულის ჩადენის ადგილი, დანაშაულის ჩადენის ხერხი. თუმცა, აუცილებლად უნდა გაეხვას ხაზი, რომ აღნიშნული ინდიკატორების სია არ არის ამომწურავი;
- აღნიშნული განაჩენების შესწავლის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლო მოტივის იდენტიფიცირების საკითხზე, დამატებით მსჯელობას ქმედების შემადგენლობის იქით, იშვიათად ავითარებს. სასამართლომ რა მტკიცებულებებიც საკმარისად მიაჩნია ქმედების სამართლებრივი შეფასებისთვის, იგივე მტკიცებულებებზე დაყრდნობით ახდენს მოტივის არსებობა-არარსებობის შეფასებასაც;
- შესწავლილ განაჩენებში იკვეთება სსკ-ის 53¹-ე მუხლზე მხოლოდ ფორმალური მითითება, ზოგიერთ შემთხვევაში კი ამ მუხლზე აქცენტი საერთოდ არც არის გაკეთებული, რაც რა თქმა უნდა არღვევს კანონით მოთხოვნილ ვალდებულებას. ამასთან, შეუძლებელია იმის შეფასება თუ რა გავლენა მოახდინა მოტივმა სასჯელის სახის და ზომის განსაზღვრაში.

აღსანიშნავია, რომ აუცილებელია უწყებებმა მოახინონ ამ კატეგორიის დანაშაულებზე მიღებული განაჩენების და სისხლის სამართლის საქმეების დეტალური შესწავლა და მის საფუძველზე გამოვლენილი ინდიკატორებისთვის ერთიანი სახის მიცემა და პრაქტიკაში გამოყენება. ამასთან, სასამართლომ ზუსტად უნდა განმარტოს – რა გარემოებებზე, მტკიცებულებებზე თუ ინდიკატორებზე დაყრდნობით მიიჩნია დადასტურებულად შეუწყნარებლობის მოტივი.

37 ECtHR, Case of Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia, no. 7224/11, 22/03/2021. Case of Begheluri and Others v. Georgia, no. 28490/02, 07/10/2014.

38 ECtHR, Case of Tkhelidze v. Georgia, no. 33056/17, 08/07/2021, Case A and B v. Georgia, no. 73975/16, 10/02/2022.

39 საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (2022, 1 მარტი). დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში, 2022, <https://www.geostat.ge/media/43558/diskriminaciis-niSniT_2021.pdf> [ბოლო წვდომა: 23.10.2022].

რებლობის მოტივის არსებობა/არ არსებობა და განაჩენში დეტალურად მიუთითოს აღნიშნულზე. გარდა აღნიშნულისა, სასამართლომ უნდა დაასაბუთოს – რატომ იყენებს კონკრეტული სასჯელის სახეს და მის კონკრეტულ ზომას. სასამართლომ მკაფიოდ უნდა მიუთითოს – რამ განაპირობა კონკრეტული სასჯელის გამოყენება და რომ სწორედ შეუწყნარებლობის მოტივი გახდა პასუხისმგებლობის დამძიმების საფუძველი. აღნიშნული დასაბუთების დროს აქცენტი უნდა გააკეთოს იმაზე, თუ რატომ არ უფარდება უფრო მსუბუქ სასჯელს, რითაც გამოყენებულ სასჯელს მიანიჭებს, როგორც სპეციალურ პრევენციას (მსჯავრდებულისთვის გასაგები იქნება, რომ მის მიერ სიძულვილის მოტივით ჩადენილმა დანაშაულმა გამოიწვია უფრო მკაცრი და მძიმე სასჯელის გამოყენება), ისე ზოგად პრევენციას (სხვა პირთათვისაც ცხადი იქნება სახელმწიფოს ნება, რომ მსგავსი ქმედების ჩადენის შემთხვევაში, კანონი მკაცრი მის მიმართაც იქნება და რომ დანაშაულის შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენა ამძიმებს პასუხისმგებლობას).

დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის პროცესის გაუმჯობესებისთვის სასურველია რამდენიმე აქტივობის განხორციელება:

- ინდიკატორების, როგორც მოტივის შესაძლო მტკიცებულებების, რომელიმე საკანონმდებლო აქტში ან შიდაუნეებრივ დოკუმენტებში ინტეგრირება. საუკეთესო შემთხვევაში, ცვლილების განხორციელება საპროცესო კოდექსში

და იმ ინდიკატორების მითითება, რომელთა საფუძველზეც შესაძლებელია მოპოვებულ იქნეს შეუწყნარებლობის მოტივის დამდგენი, დამადასტურებელი მტკიცებულებები. შესაძლებელია ასევე, ამგვარ ინფორმაციაზე დაფუძნებული შიდაუნეებრივი დოკუმენტის, რეკომენდაციის ან გაიდლაინის შექმნა სახელმწიფო უწყებებისთვის, რომლებიც ამ კატეგორიის დანაშაულზე მუშაობენ. თავის მხრივ, აღნიშნული დოკუმენტი უნდა იყოს საჯარო და ხელმისაწვდომი ყველა დაინტერესებული პირისთვის.

- ასევე, აუცილებელია ამ კატეგორიის საქმეებთან შემხებლობაში მყოფი პირების – გამომძიებლების, პროკურორების, ადვოკატების და მოსამართლეების გადამზადება და მათი სპეციალური ცოდნით აღჭურვა, რათა იცოდნენ როგორც ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნები, ისე საერთაშორისო რეგულაციები და ამ მიმართულებით სახელმწიფოთათვის დაკისრებული ვალდებულებები;
- გადამზადებების პარალელურად, სასურველია საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკის შესწავლა, გაიდლაინების შედგენა და შესაბამისი სპეციალისტებისთვის მათი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.

ზემოაღნიშნული გარემოებების მხედველობაში მიღება და გათვალისწინება ხელს შეუწყობს, როგორც სწორი სამართლებრივი კვალიფიკაციის მინიჭებას, ისე ერთიანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებას.

ბიბლიოგრაფია:

ქართული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კონსტიტუცია.
2. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი;
3. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.
4. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია(1948).
5. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია (1950).
6. გელოვანი ნ., (2022). დისკრიმინაციის ნიშ-

ნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი, 2020 (ოქტომბერ-დეკემბერი) წლის ანგარიშის ანალიზი. სამართალი და მსოფლიო, 8(2);

7. გელოვანი, ნ., (2022). დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული ქართულ სისხლის სამართალში. მართლმსაჯულება და კანონი, 14(3).
8. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, მთავარი რედაქტორი: გიორგაძე გ., თბ., (2015).
9. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სა-

მსახური (2022, 1 მარტი). დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის ერთიანი ანგარიში, 2022.

უცხოენოვანი ლიტერატურა:

1. ეუთოს მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილება N9/09, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, ეუთოს მინისტრთა საბჭო, ათენი, 2009.
2. ეუთო, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების პრაქტიკული გზამკვლევი, ეუთოს გამოცემა, ვარშავა, პოლონეთი, 2009.
3. ეუთო, გენდერის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაული, სიძულვილის დანაშაულის შესახებ ინფორმაცია, ოდირის გამოცემა, ვარშავა, პოლონეთი.
4. ეუთო, სიძულვილის დანაშაულის გაგება, სახელმძღვანელო უკრაინისთვის, ვარშავა, პოლონეთი, 2015.
5. ლუ-ინ ვანგი, სიძულვილის სირთულეები, ოჰაიოს სახელმწიფო სამართლის ჟურნალი, ტომი. 60, 1999.
6. სამეფო პროკურატურის სამსახური, (2022, 3 მარტი), "ჰომოფობიური, ბიფობიური და ტრანსფობიური სიძულვილის დანაშაული – პროკურატურის სახელმძღვანელო".

საერთაშორისო სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

1. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, ბელეური და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, N28490/02, 07/10/2014.
2. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, აღდგომელაშვილი და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, N7224/11, 22/03/2021.
3. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, N73235/12, 12/05/2015.
4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, ანგელოვა და ილიევი ბულგარეთის წინააღმდეგ, N55523/00, 26/07/2007.
5. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, ბარბერა, მასსეგუ, ჯაბარდო ესპანეთის წინააღმდეგ, N10590/83, 06/12/1988.
6. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, „გლდანის კონგრეგაციის 97 წევრი და ოთხი სხვა პირი საქართველოს წინააღმდეგ, N71156/01, 03/05/2017.
7. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, თხელიძე

საქართველოს წინააღმდეგ, N33056/17, 08/07/2021.

8. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, ა და ბ საქართველოს წინააღმდეგ, N73975/16, 10/02/2022.

ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, I კოლეგია, გადაწყვეტილება, II-2, N1/1/548 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ მიქაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 22/01/2015.
2. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის N2230აპ-13 განაჩენი.
3. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 5 თებერვლის განაჩენი.
4. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 9 მარტის განაჩენი.
5. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 15 თებერვლის განაჩენი.
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 6 აპრილის განაჩენი.
7. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 01 აპრილის განაჩენი.
8. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2021 წლის 25 აგვისტოს განაჩენი.
9. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 05 სექტემბრის N1/3828-19 განაჩენი.